

Уважаеми г-н Президент,

Уважаеми г-н Генерал,

Уважаеми колеги и гости,

В отговор на отправената ми покана, за участие в среща с държавния глава и колеги с високи академични резултати, представям своята теза по предложените за обсъждане въпроси. Поради взаимосвързаната тематика на проблемите, ще изложа мнението си по-въпросите, в не толкова структуриран вид, както те са зададени, а по-скоро в едно шриховане на проблемните области и предложения за решението им.

„Евроатлантическото партньорство в контекста на новите предизвикателства пред националната, регионалната и международната сигурност.“

Мониторинг на енергийната процеси и геополитическите реалности, които са в сила днес, приканват за изготвянето на стратегии и политики, които да са адекватни с потенциалните рискове. Според Стратегията за национална сигурност, една от основните заплахи за националната сигурност на държавата е бедността и по-конкретно – енергийната бедност. Многобройни проучвания посочват България като страната с най-ниска енергийна сигурност. Високата зависимост от един източник, един маршрут на доставки на природен газ, петрол и атомно гориво и високия интензитет на икономиката обуславят тези твърдения. В България енергийната ефективност е на потресаващо ниски нива. Едно сравнение, направено от бившия министър на икономиката, енергетиката и туризма г-н Трайчо Трайко, в преди години, показва, че едно средностатистическо домакинство в Германия изразходва 3 пъти по-малко електроенергия в сравнение с едно българско такова.

Проблемите в енергетиката силно влияят върху геополитическата тежест на България и националната ѝ сигурност. Разработването на работеща стратегия, която да се занимае с тези проблеми, вече не е желателно, а „животоспасяващо“ за държавата. Една такава стратегия би трябвало да включва в себе си редица ключови точки, които засягат много субекти на държавното управление. Тези точки могат най-общо да се обособят в:

1. Диверсификация на доставките – силната зависимост в доставките на природен газ, петрол и атомно гориво е на изключително високи нива. Тази зависимост силно контрастира с желанието на България да следва националните си интереси, един от които е все по-успешното интегриране в НАТО и ЕС. Решения на тази зависимост могат да се търсят в:
 - 1.1. Активно участие в изграждането, а след това и членство в Европейския енергиен съюз
 - 1.2. Активно участие при проучването на възможността ЕС да купува природен газ като единен купувач
 - 1.3. Свързване на българската енергийна инфраструктура с тази на Централна Европа и съседните държави, особено с тази на Гърция, като се вземе в предвид очакваното изграждане на Трансадриатическия газопровод
 - 1.4. Разглеждане на възможността за доставки на втечен газ от САЩ. Бумът на производство на природен газ и петрол в САЩ оказва силно влияние на цените на горивата в световен мащаб. За да се осъществят такива доставки, ЕС трябва да подпише договор за свободна търговия със САЩ. Това е изискване на конституцията на САЩ, която забранява износа на горива за държави или съглашения, които нямат подписано такова споразумение.

- 1.5. Заемането на активна позиция в разговорите, които касаят изграждането на Южен газов коридор и газов коридор Юг-Север
- 1.6. Развитие на вътрешния енергиен ресурс на държавата
2. Модернизиране енергийната инфраструктурна мрежа
 - 2.1. Възможно най-бърза газификация - Близо 40% от енергията, използвана в българския дом - вкл. за отопление, готвене и други домакински нужди, е електрическа. В Европа този процент е 11%. Прекалената "електрификация" на нашия бит води до три пъти повече разходи на първична енергия в сравнение с екологичната и по-евтина алтернатива - пряко използване на природен газ. Тоест заместването на електрическата енергия с природен газ за отопление и за домакински нужди всъщност означава трикратно спестяване на първична енергия.
 - 2.2. Интегрирането на Smart Grid (Умни енергийни мрежи)
 - 2.3. Преосмисляне стратегията за енергия от възобновяеми източници и тяхното интегриране в енергопреносната мрежа
3. Предоговаряне цената на природния газ с Русия – въпреки, че е по-лесно от колко да се изпълни, това действие е наложително. Бърз преглед на доставните цени, на които Газпром продава природен газ, установява, че България плаща близо три пъти по-скъпо в сравнение с Германия.
4. Предприемане на мерки за увеличаване износа на електроенергия за съседни страни

Неспокойните времена, които се обуславят от конфликтите в Украйна, Близкия Изток и Северна Африка. Неяснотата на ситуацията в Украйна още повече се засилва и от визитата на американския вице-президент Джо Байдън, които обеща финансова помощ за Украйна. Реакцията на Русия спрямо тази визита и тези обещания може да бъде с неочаквана насока и сила. И докато САЩ могат да си позволят една силна и непреклонна позиция, България от своя страна би трябвало внимателно да преценява решенията и действията си. Недетерминираността на отношенията между Евроатлантическия блок и Русия още повече засилват притесненията, които България има относно своята национална сигурност и в частност – енергийната сигурност. Позицията на България, като член на ЕС и НАТО и произтичащите позиции, които заема в следствие на тази стратегия за развитие, силно контрастират с огромната зависимост от Русия по отношение не само на енергийните доставки, но и по отношение на стокообмена, туризма, транспортния сектор и жилищния пазар.

Срещата на НАТО в Уелс се определя като най-важната в последните 20 години и това може да се потвърди лесно само след един преглед на разглежданите точки. Несъмнено евроатлантическият пакт ще укрепне в своята сплотеност и координация на действията. Винаги в историята появата на обща опасност или заплахата е сплотявала съюзниците. Несъмнено и разклаждането на кризата в Украйна, която се явява заплахата за цялата международна сигурност, ще доведе до този ефект. Решенията, които се взеха, говорят за едно желание за решаване на кризата, но не и за антагонистични настроения спрямо Русия. От друга страна силните икономически и енергийни зависимости от Русия изискват специално внимание. При едно неправилно комуникиране с Русия е възможно е нарушаване на националните ни интереси. При изпълнението на договореностите си, които България пое, би следвало да разработи много добра комуникационна стратегия, която да е насочена към Русия.

Един нов-стар проблем, който бе силно подценен както от България, така и от НАТО, е групировката „Ислямска държава“. Сериозността на проблема се потвърждава и от създаването на коалиция от 10 държави начело със САЩ. Коалицията все още няма намерение

да се превръща в активен участник във военните действия, но сериозността на ситуацията бе потвърдена от редица представители на различни държави и експерти по международна сигурност.

В краткосрочен план очаквам да има голяма активност от страна на Ислямска държава към пренасянето дейността си в Европа. България би била един разумен избор, при избора на „врата към Европа“. Голямото мюсюлманско малцинство, което има ниски доходи и в някои райони е почти неграмотно, е идеална предпоставка към тази цел. Тук можем да добавим като предпоставки, и че България е държава, която току що излезе от политическа криза с предстоящи и току що завършени реструктурирания в сектора за сигурност. Друга предпоставка е завишения бежански поток в последната една година, като не във всички случаи българските гранични служби са наясно кой влиза в страната и с какви цели.

В продължение на години е факт, че различни субекти, защитаващи чужди интереси, се опитват да разклатят етническият мир в държавата. Една силна и финансово осигурена терористична групировка, несъмнено ще погледне на България като на една „интересна“ държава. Всъщност интересът на Ислямска държава към България вече бе изразен чрез карта разпространена от терористичната групировка преди няколко месеца. Не е изключено и български мюсюлмани да се бият на страната на ИД. Има вече данни, че над 5 хиляди европейци са поели пътя на войната чрез ИД. Българската позиция по въпроса би следвало да е изключително активна. Актуализацията на приоритети пред нашите служби за сигурност е наложителна. Разузнавателните и контраразузнавателните ни структури би следвало да засили комуникацията си с коалиционните служби по отношение на тази заплаха.

Притесненията се засилват и от проведената преди няколко дни акция на ДАНС в 5 български града, която имаше за цел задържането на хора проповядващи радикален ислям и налагане на антидемократична идеология.

Краткосрочните и дългосрочните последици от едно трайно настаняване на структури на ИД в България биха били изключително големи. Един път настанили се на територията на България има възможност подобни структури да развият „коренна система“ в страната.

В общи линии, оперирането на държавата в една толкова сложна международна среда поражда много въпросителни. Като възможности за изграждане на стабилност виждам :

1. Подобряването координацията между родните и коалиционните разузнавателни и контраразузнавателни служби
2. Провеждането на повече учения с коалиционните партньори
3. Активна работа от контраразузнаването в посока недопускане на чужди екстремистки елементи да оперират на територията на страната.
4. Координиране работата на граничните ни служби с тези на Република Турция

Новосформираното правителство има сериозна задача да направи сериозен анализ на заплахите и възможностите, които се откриха пред България през 2014г., и да изготвят адекватни мерки за отговор.